

O sopečné rybě a Lestrohanově klobouku. Život ve vesmíru? (Kde jen už o tom psali...)

Nemine rok, aby někdo v médiích nepředložil první nezvratný důkaz o životě mimo planetu Zemi, nebo zprávu o tom, že lidstvo je tentokrát už vážně blízko kýženému odhalení extraterestrického života. Nejčastěji jde o nálezy z meteoritů, které se ale po prvotním oznámení – obvykle s velkou reklamou – často vytráčí do ztracena. Dnes už víme bezpečně, že meteority mohou obsahovat i stopy složitějších organických sloučenin, že na některých vesmírných tělesech může být či je led, kapalná voda, metan a další látky, ale život, alespoň v nám známé podobě, je pořád ještě omezen na naši planetu. Přesto jsme byli nedávno svědky i docela vážně míněných diskuzí nad původem objektu na meteoritu ALH 84001 nebo nad strukturou „první mimozemské bílkoviny“ hemoglobinu, resp. hemolithinu (obr. 1 a 2). Představa, že ve vesmíru nejsme sami, nýbrž jsme obklopeni podobnými světy, obývanými více či méně inteligentními bytostmi, je nejspíše stará jako lidstvo samo a vzrušuje nás dodnes. Existují o tom ostatně zmínky v mytologii četných pranárodů.

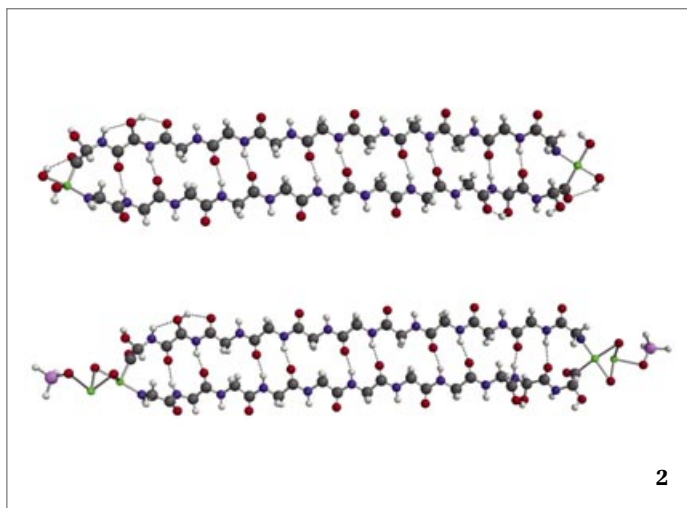
Rozvoj moderní astronomie tyto představy od počátku velmi podporoval a mimozemské civilizace se staly vděčným námětem literátů i prvních filmařů. Kdo by neznal vědecko-fantastickou verneovku *Ze Země na Měsíc* (1865), *Pravý výlet pana Broučka do Měsíce Svatopluka Čecha* z r. 1887, později zhudebněný Leošem Janáčkem, *Válku světů* od Herberta G. Wellse (1897) nebo první němý sci-fi film *Georgese Mélièse Le Voyage dans la Lune* (*Cesta na Měsíc*) z r. 1902 (obr. 3). Konec 19. a počátek 20. století novým objevům přál a vážné i nevážené články o životě ve vesmíru plnily nejen strany seriálních děl, ale i novin či až bulváru. Podívejme se krátce, jak se náhledy na mimozemské civilizace vyvíjely, zejména v době *La Belle Époque* (1890–1914). Různé vyspělé bytosti byly přisuzovány hlavně Luně (Měsíci), Krásopaní (Venuši) a Smrtonoši (Marsu). Ostatní, tedy Dobropán (Merkur), Kralomoc (Jupiter), Hladolet (Saturn), Nebeštanka (Uran) nebo Vodopán (Neptun) byly příliš daleko na to, aby se jimi někdo zabýval. A s nebohým Plutem soustava „Koprnickova“ v r. 1868 ještě nepočítala... (Studnička 1868).

Životu mimo Zemi se věnovala v r. 1913 i *Živa*. V článku *Chlorofyl na planetách* autor uvádí, že „Domněnky a dohady o životě na planetách slunečních staly se oblíbeným předmětem nynější literatury populárně vědecké. Nejsou nové, již ve všech dobách kulturního vývoje lidského nalézaly příznivce. Littrow věnuje těmto fantasiím místo ve svém klasickém díle „divy

1 Detail výbrusu meteoritu ALH 84001, kde se podle některých výzkumů nacházejí pozůstatky po „jednoduchém životě“. Snímek z elektronového mikroskopu (1996). Foto: Národní úřad pro letectví a vesmír (NASA), USA

2 „Máme první mimozemskou bílkovinu, hlásí vědci. V ruce ji však nemají.“ Navržený model struktury údajně mimozemské bílkoviny nazvané hemolithin. Vodík značen bíle, uhlík černě, dusík modře, kyslík červeně, křemík růžově a železo zeleně. Vědecká obec je však k tomuto „objevu“ skeptická. Podle: J. E. M. McGeoch a M. W. McGeoch (2021)

3 Měsíc jako nejbližší vesmírný objekt byl cílem dobrodružství nejen hrdinů literárních děl, ale i prvních filmů. Ilustrace k filmu *Le Voyage dans la Lune* (*Cesta na Měsíc*) režiséra Georgese Mélièse (1902)

nebes' (1. vydání 1834) a doznává, že je velmi pravděpodobno, že také jiná tělesa nebeská pokryta jsou tvory všeho druhu a že se také tam těší životu nesčetné organické bytosti...“ (Živa 1913, 4: 111–112). Dále ovšem naopak připouští, že „Jesuita Kircher prohlásil všechny planety neobydlenými, Fontenelle však obsírně vyličuje, jak asi žijí obyvatelé jednotlivých planet. Je zcela v poutech staré astrologie. Na Venuši prý žijí samí seladoni a sylfidy, zamilovaní hrdinové, kteří nemají ani na matematiku, ani na filosofii času, nečtou časopisů ani knih, vyjímaje několik zamilovaných historií.“

Život všude čenichati

„Nyní jest otázka, kde by ve světě na kterých hvězdách mohli býti obyvatelé. Nezbývá než, když celý daleký svět dává zápornou odpověď, hledati je v revíru bližším, v revíru sluneční soustavy. Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun nemohou hostiti nikoho, kdo činí nároky na ústrojný život. Zkoumejme bližší nám oběžnice, zda na nich se nacházejí podmínky života, zda jsou obydlitelnými. Třeba při tom zkumu býti opatrnými. Chtěli-li bychom všude čenichati takový život, jaký je na naší zemi, byli bychom příliš jednostrannými.“ Tolik Bedřich Jiríček v časopise *Vlasť* (1903, 12: 1067–1081). Kromě toho „Život pozemský je obmezen úzkými hranicemi. Ne všude na zemi nalézáme bytosti živé. Jen malý počet živočichů snese 75 stupňů C teploty a žádný tvor nesnese zimu 100 stupňů C pod nulou. Ovšem můžeme vždy připouštět, že jinde za jiných podmínek jinak ustrojené bytosti mohou žít ve velmi různých formách života, ba i rozumní tvorové. Toto upírati, bylo by tolik, jako podceňovati moudrost a všemohoucnost Stvořitele. Proto třeba rozděliti tuto otázku ve dvě: 1. bydlí kde taková tvorová jako na zemi?

a 2. bydliti mohou jinde tvorové jinak ustrojení, upravení pro jiné podmínky života?“

Podmínky na nejbližších planetách byly opravdu průběžně sledovány a již v r. 1887 Bedřich Katzer v článku *Obyvatelé hvězd v Květech* shrnuje poměry na nich takto: „Vysvítá z toho, že na Merkuru panuje průměrná teplota, že by cín skoro se roztavil; na Venuši ještě příliš vysoká, než aby tam, kromě snad samých pólů, lidská bytost mohla obstáti; na Marsu zase tuze nízká mimo snad rovník; a na ostatních oběžnicích mráz, který, není-li vnitřní teplotou jejich překonán, pobyt člověka tam činí nemožným. V naší soustavě sluneční mohl by tedy pozemšťan obstáti nejvýš na polech Krasopaní a na rovníku Marse, a sice tam ještě jen obyvatel trópů, tuto Eskimák“ (1887, 5: 551–558).

Jinou otázkou bylo, jestli voda na Marsu je stejná jako voda na Zemi. Páter Kircher tázal se dokonce dále, je-li voda na Venuši tak dobrá, aby se jí i křtiti mohlo, a podle francouzského astronoma a literáta Camilla Flammariona o tom nepochyboval (1908). Týž autor také ostatně udává (1922) i další důvod pro studium poměrů na jiných planetách: „Není příčiny, proč bychom pro znovuvtělování duše se měli omeziti na naši planetu, a není protivědecké připustiti psychické síle možnost putování v nezměrnosti nebeských prostorů, k přecházení s planety na planetu, se Země na Marta, na Venuši neb jiný svět.“

Konečně časopis *Šťastný domov*, věnovaný českým ženám a domácnostem, 24. května 1928 informuje o tom, že *Astronomická společnost* v Paříži uznala novou vědu, která se nazývá astronautika, a že „založila fond, z něhož každého roku vypisuje se cena 5 000 franků. V roce 1928, 1929 a 1930 bude tato cena dána autoru nejlepší původní práce, která je s to uskutečnit některý

z četných astronautických problémů, především však cestu se země k jiné planetě“. Cena tehdy vyplacena nebyla.

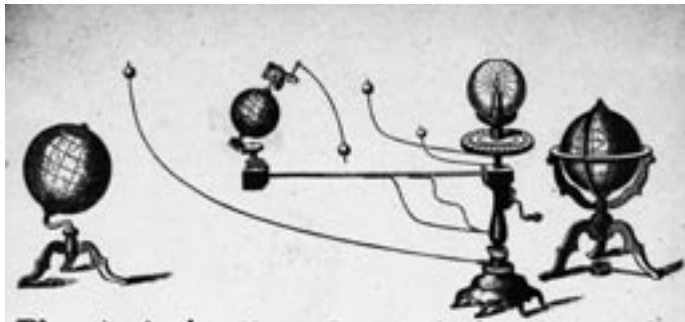
Nejlépe ovšem by se dařilo na Měsíci sopečné rybě

Hvězda záhrobní: časopis pro spiritismus a vědy příbuzné (okkultní) na otázku „Co jest vesmír?“ odpovídá r. 1896 takto: „Vesmír jest prostora bez mezí; v ní nalézají se slunce, podobná slunci, kteráž nad svou hlavou vídáme, a kteráž pozorujeme za nocí na obloze jako hvězdy. Kolem těchto sluncí otáčí se světy obydlené, jakož i naše země obydlena jest.“ A Měsíc? „Jest koule menší naší země, kol ní se otáčející, kteráž světlem od slunce přijatým v noci zemi naši osvětluje“ (Bonnefont 1896). Měsíc je nám nejbližší, a taky se tam dá dojet na kole, jak sdílel pan Šebestián Konvalinka v článku *Po bicyklu do měsíce*. *Obraz cestopisný* (Plzeňský 1889).

Jenže už tehdy bylo nutné brát podobná dobrodružství s nadsázkou. Pravda, ještě v r. 1853 *Škola*, paedagogický časopis učitelům na školách obecných, hlavních, nižších reálních, rodičům a vychovatelům, život na Měsíci připouští: „Nerozumíme-li však už útvarům měsíčním v celku, tím méně budeme si moci nějak určitě představit rostliny a zvířata, které se snad na měsíci naleznají. Některá poznamenání o poměru světla a tepla na měsíci alespoň nám ukáží, že ústrojně bytosti, kdyby se takové v měsíci nalezaly – a proč ne? – zcela jiné soustavy býti musejí nežli pozemní“. O jeho formách ale časopis *Amerikán* (1884, 46: 15) soudí, že „[t]vorové nám podobní však patrně nemohli na měsíci býti nikdy živi, neb neměli k tomu náležitých podmínek životních. Poměry na naší zemi a na měsíci jsou tak rozdílnými, že by tam lidský tvorové nikterak nemohli obstáti, museli by to být

BOHUMIL ŽENÍŠEK
V PRAZE.
vyrábí velmi jemné a levné klobouky
jen proti masn. krámům novom.
V PRAZE,
Vodňáková ulice 14.

Planetostroje s dobroploštem, kružnicí, zemí, spole s měsícem a sluncem.

Zvláštní rozměry:	2 1/4"	3 1/4"	4 1/4"	6"	8"	12"
Tato je částí let. poj. sítí č. 10, jak je vidět v. 10. 1897	Čís. 1: 30 st.	Čís. 2: 45 st.	Čís. 3: 65 st.	Čís. 4: 100 st.	Čís. 5: 150 st.	Čís. 6: 200 st.
malé a jemné poj. sítí	Čís. 1: 50 st.	Čís. 2: 65 st.	Čís. 3: 85 st.	Čís. 4: 120 st.	Čís. 5: 180 st.	Čís. 6: 250 st.

4 Jules Verne – z knihy *Autour de la Lune* (Okolo Měsíce, 1870). Cestování k Měsíci v představách ilustrátora.

Racionálnější podobu získalo cestování ze Země na Měsíc až v díle V. V. Stratónova r. 1927 (blíže v textu).

Orig. É. Bayard a A. De Neuville

5 Ilustrace k románu Herberta G. Wellse *The War of the Worlds* (Válka světů).

Jejím autorem je Henrique Alvim Corrêa a pochází z belgického (francouzskojazyčného) vydání tohoto díla, které vyšlo v r. 1906. Válka světů bylo jedno z prvních děl, které upozornilo na to, že vesmírné bytosti nemusejí být vždy přátelští tvorové. Zdroj: Wikimedia Commons (obr. 3–5)

6 Reklama na velmi jemné a levné klobouky Bohumila Ženiška. B. Ženišek měl v Praze více prodejen, kromě té hlavní ve Vodňákové ulici 14 také filiálku na Eliščině třídě č. 12 (dnes Revoluční třída). O tom, že v některé z nich byl vystaven Lestrohanův klobouk, autoři článku nikde v dobových materiálech ale nenašli zmínky. J. Spurný (Český obuvník, Praha 1897)

7 Vysvětlení planetostroje (planetarium). Jan Felkl (Praha 1866). Simulátor mechaniky nebeských těles. Učebná pomůcka pro poznání koulí zemských. Výrobce planetostrojů J. Felkl (továrnou v Dolejších Roztokách) je také autorem knih *Navedení, jak se má užívatí umělých koulí zemských i nebeských a Vysvětlení země- a lunostroje* (tellurium a lunarium). Všechny obr. převzaty v souladu s podmínkami použití. Odkazy na internetové zdroje uvádíme na webu *Živý*.

tvorové okřídlení, kteří by řídkým vzduchem od vrchu k vrchu poletovali, to jest orlové a supi, kdežto na zemi by byly nejdokonalejšími tvory krokodilové a ještěrky. Nejlépe ovšem by se dařilo sopečné rybě, která žije v jezerech, jež se tvořila v starých kráterech sopečných; na měsíci by měla těch nejlepších podmínek životních“. To, že idea má skutečně biologické pozadí, lze demonstrovat na existenci živočichů adaptovaných na život ve vulkanické vodě. Známe např. africké ryby cichlidy či tilapie (*Oreochromis* spp.) obývající horká alkalická jezírka v západní Africe, i když tyto ryby mají do představy popsané v Amerikánu (1884) nejspíše daleko.

Rudolf Kreutz ve druhém dílu *Hvězdářství* z r. 1892 na str. 101–102 již nekompromisně uvádí: „Chybí tudíž na měsíci ze

čtyř hlavních živlů (země, vzduchu, vody a ohně) živly tři. Z toho plyne, že bytosti ústrojně, podobně pozemským, na měsíci bytovati nemohou.“ To však nebránilo tomu, aby se v představách zámožských novinářů o téměř 30 let později Měsíc stal (po zavedení angličtiny jako úředního jazyka) nejen zdrojem „doložení a benzinu“, ale také cílem plánovaného útoku, ovšemže s lehce naznačenou obavou, co na to místní obyvatelé povědí.

Vídeňské ilustrované noviny r. 1920 píše: „Americký profesor Goddard z Clarokovy koleje ve Worcesteru vystoupil před veřejnost s plánem vystřeliti raketu, která by trefi[f]la měsíc. Raketa by musila být ve přesně vypočteném bodě vypálena, aby opravdu měsíc v jeho rychlém pohybu zasáhla. Samozřejmě, zbývá při tomto výpočtu ještě mnoho „neznámých x“ k luštění. I v tomto případě se nejspíše jedná o nápad mnohem starší, protože jak dobře víme, vynález principu rakety byl učiněn v Číně již v 10. století. Ve stejném čase vyjádřil se americký astronom profesor Pickering, že na základě všech zkoumání měsíce nejostřejším dalekohledem, došel k přesvědčení, že měsíc je obýván živými bytostmi. Jestli že tyto obyvatele měsíce jsou inteligentní individua, pak by se mohlo státi, že by na ostřežování své „země“ odpovídali těmitěž „pozdravy“.“ Měsíčník *Letec* v r. 1928 tento nápad ještě doplnil zjištěním, že „prof. R. H. Goddard v r. 1912–13 vykonal v Americe několik teoretických výpočtů, které byly tak uspokojující, že v r. 1915–16 započal s pokusy. Přišel k závěru, že jest možné vystřeliti na měsíc raketu, obsahující takové množství magnesiového prášku, že oheň, jenž by po dopadnutí na lunu vznikl, byl by tak intenzivní, že by jej bylo možno dalekohledem spatřiti ze země“. Dobový tisk také uvádí, že „Americké listy zabývají se touto válkou budoucnosti a prorokují, který by s těchto dvou světů byl vítězem a vyslovují podezření, nejsou-li meteory vlastně již koule z některých obrovských elektrických děl na měsíci nebo jiné planet.“

Vsevolod Viktorovič Stratónov v knize *Astronomie* v r. 1927 předpověděl, že „Mysl člověka je tak mohutná a lidský rozum nás v posledních desetiletích překvapoval takovými zdánlivě nemožnými pokroky ve vynálezech a objevech, že létací přístroj brázdící si dráhu od Země k Měsíci bude snad též možný“. A je.

Koho nepřesvědčil klobouk Lestrohanův...

Již zmíněný francouzský hvězdář a literár Camille Flammarion v literární a beletristické příloze pařížského *Figara* 9. dubna 1892 napsal: „Všichni obdivují se skvěle zářící večernici, kterouž opěvovali básníci všech dob a všech krajů od Homera a Virgila až do Lamartina a Musseta. Trpějí se nyní [1892] z klenby nebeské pronikající svým světlem skvoucím polojas soumraku, jsouc zářivější a výše stojící nyní než po celou již řadu let“. Že by na ní mohl být život, uvádí mimo jiné František Josef Studnička v r. 1868: „Poněvadž se Krásopaní co do velikosti a hmotnosti rovná skoro zemi naší, jest přitažnost na povrchu jejím a hustota vzduchu jejího tatáž, jako u nás, z čehož jde, že bychom na ní asi tak se pohybovali a dýchali jako nyní. [...] Ze všeho jde tedy na jevo, že bychom na povrchu této oběžnice, kdyby měla dosti vody, dobře mohli obstáti, zejména v krajinách od rovničky vzdálenějších a tudý chladnějších; snad se tam nachází podobné tvorstvo, upravené pro menší spotřebu vody!“

„A což teprve kdybychom vědomost měli o vrcholu zvířeny, o člověku na př. na Krásopaní!“ rozplývá se Bedřich Katzer v *Květech* (1883, 5: 673–679) a o rok později si v časopise *Amerikan* (1884, 46: 15) můžeme přečíst, že „[p]rozkoumáme-li všechny planety i souputnice naší sluneční soustavy, shledáme že život podobný našemu mohl se vyvinout jedině na Krásopaní, čili Venuši, která na obloze každodenně září jako hvězda první velikosti a u lidu našeho známá jest jako jitřenka neb večernice. Tam možno pozorovat vysoké vrchy pokryté sněhem a následkem toho jest tam voda i vzduch, čili jinými slovy podmínky takové, že tam mohu býti tvorové nám podobní živi.“

A že tam živí tvorové jsou, potvrdil r. 1887 „Turista z Venuše“. Zpráva prolétla téměř všemi významnými novinami a i Národní listy 28. července 1887 pod názvem *Brzký návrat z Venuše!* otiskly noticku: „Francouzské listy přinášejí z Ameriky následující dobrodružnou, ale zajisté pravdivou historii: Bylo to roku 1865, když silný huragán spojený s mořskou smrští neobyčejně prudkosti byl spustošil celé pobřeží Malých Antill. Z mužstva rovněž děsně zmítané francouzské lodě „Erigony“ pohřešován mladý, nadějný kadet jménem Lestrohan, kterýž se byl den před katastrofou

odebral do guadeloupských hor a ku krateru La Soufrière na přírodovědecký výzkum. Navzdor pečlivému pátrání nebylo po něm stopy. Když vypršela loď lůta, tak že musela opustit přístav Basse-Terre, aniž se byl mladý námořník kde objevil, byl považován za ztraceného, v oprávněném domnění, že kdesi v propastech skalních, zachvácen náhlým víchrem, vzal za své. Jen černocholestrohanův nechtěl jaksi uvěřit ve skutečnou smrt pána svého a zůstal na ostrově, pátraje ještě jakýs čas po zmizelém.“

Na ostrově Guadeloupe byl také po 22 letech nalezen neznámý muž dosti neobvyklého vzhledu, v němž později zjištěn z lodi Erigony zmizelý kadet Lestrohan, který podle dobového tisku strávil nějakou dobu na Venuši. Pod názvem Turista z Venuše se probudil! píše Národní listy 9. září 1887 doslova: „Zatím co denně čekáme na slíbenou zprávu přítele našeho listu pana Fr. Lad. Vondráčka z Charlestonu o rozmluvě jeho s americkým učencem drem. Sumterem, uveřejňuje ‚Echo Real‘ následující senační telegram přímo z ostrova Guadeloupe: Basse Terre, 29. srpna. Není již nejmenší pochyby, že onen muž, ležící ve zdejší nemocnici s pokouškou netřeskovou, jest pohřešovaný Lestrohan. Když mu po celý týden kladli ledové obklady na čelo, pukla konečně houbovitá helmice, jež zdála se býti přirostlá a sotva že měl takto uvolněnou hlavu, oddech si z hluboka i zvolal zřetelně francouzsky: ‚Merci, crê nom de Dieu! me voilà sauvé!‘, však to byla jediná jeho dosud srozumitelná slova, načež jakoby blouznil, švitořil asi pět minut, vydávaje ze sebe s báječnou rychlostí různé zvuky štěbetání vrabců, skřehotání řab a skuhrání rozzlobených papoušků podobné, umlknul na to, upadáje poznovu do trvalé své lethargie. Černochochl se zřetelně radostí a přivolaný kapitán ‚Erigony‘ poznal již pohřešovaného kadeta svého zcela určitě“. U zmíněného Lestrohana byla také nalezena kovová krabice, kterou však „jakýs doktor z Charlestonu k němu vpuštěný, aby stav ubohého odvážilce ohledal, neptaje se nikoho, uzmul onu záhadnou kovovou krabici, již měl Lestrohan kolem pasu připevněnou“. Rozluštění jejího tajemství pak vedlo k několika dalším senačním zprávám o každodenním životě na Venuši. Např. Národní listy 25. září 1887 píše, že „Krajan náš p. František Ladislav Vondráček zasílá nám z New Yorku následující velice zajímavou zprávu o luštění záhadných zápisků Lestrohanových...“ Zní v překladu asi takto: „Spanilí tvorové kolem mne. Snad to nejsou lidé, nevím. Dlouho hledal jsem člověka – nemohl nalézt – jsou zde tvorové příliš spanilí, vzdušní, myslil jsem, že jsou to andělé – všichni mají spolupůsobením plynů zvláštní, překrásné, hvězdotřpytné oči... Nemohl jsem věřit... [...] Milují se nad pomyslení vroucně a s nepochopitelným téměř útlocitem – nikdy nepronásleduje jeden druhého, ... [...] Zákonů není. Netřeba. Není přestupků – kdo hřeší, tresce se sám – zčerná...“. Slovenské Národní noviny se v listopadu 1887 k informování veřejnosti o tomto pozoruhodném výletu také připojily a na závěr článku uvádějí: „Časopis, z kterého sme to prevzali, hovorí na konci, že francúzska akadémia náuk reklamovala zápisky Lestrohamove, a vydá jich celé. Uvedené je iba výťah z ohromného materiálu zápisiek.“

Národní listy se ale už v prosinci 1887 s celým příběhem rozloučily. V rubrice Různé zprávy se uvádí: „Pan František Ladislav Vondráček nám píše. Velice bolestně se nás dotklo, že z jistých stran vyslovena byla domněnka, jakoby zprávy naše o Lestrohanovi, turistovi z Venuše, byly pouhou šprýmovnou kachnou. Ale ne, nebudeme se hájit proti tomuto podezření. Koho nepřesvědčil klobouk Lestrohanův, vystavený u pana Bohumila Ženiška ve Vodičkově ulici, toho nelze k víře přinutit. Proto klademe zde následující dopis dobrovolného našeho spolupracovníka pana Františka Ladislava Vondráčka, ať mu kdo věří čili nic. Oznamuje nám: ‚Právě jsem přibyl do New-Orleansu a ubytoval se v Atlantic-hôtelu. Prohlížeje knihu cizinců, nalezl jsem mezi cizinci nedávno přibývšími též jméno Aramis Lestrohan, particuliar, de Guadeloupe. Představte si moje překvapení! Pochopíte, že člověk chová jakés sympatie k muži, o němž byl tolik slyšel a k vůli němuž byl dokonce zavřen. Dal jsem se u něho ohlásit a představil se mu. Jest to muž prostřední postavy, s tmavým, hladce stříženým vlasem a řídkými licousy. Tvář jeho je silně zarudlá, as tak, jako by se mu po osýpkách loupala kůže. Jest již úplně pozdraven a poněvadž mu francouzské ministerstvo námořnictva dalo vyplatit slušné za oněch dvaadvacet let, co bezděčně meškal na Venuši, podnikl nyní cestu pro zábavu. Byl velice překvapen, když jsem mu sdělil, že se o něm mluví až v Čechách, které jsou podle jeho názoru někde poblíže čínské hranice. Jevil velkou chuť podívat se k vám do Prahy.‘“ Jestli se tak stalo, není autorům známo. Stejně tak jsme nedohledali zprávu o tom, že by v nějaké filiálce kloboučnicka Bohumila Ženiška, „bratra slovatného umělce našeho Josefa Ženiška“, majitele kloboučnického závodu na Vodičkově ulici č. 14 (viz obr. 6) byl vystaven nějaký cizí klobouk.

Musejí, je-li jim zima, vlézt do vnitra své planety...

„Nejbližší za zemí přicházející planeta zove se Smrtonoš (Mars). Planeta ta jest jen asi čtvrtý díl tak velká jako naše země, vyznačující se na nebi svým tmavočerveným světlem, podobným žeravému železu“, uvádí se r. 1857 v článku O spadlicích a planetách, který zveřejnily Hospodářské noviny. „Jest (tedy) Mars beze všeho života?“ tázal se 1. dubna 1883 Fr. Dlouhý v brněnské Zoře. „Kdož to ví? Snad ve hlubinách moří jeho přebohatá skrývá se zvířena i květena, bohatší a rozmanitější nežli v mořích našich; snad živočichové obrovskou silou nadaní obývají vodstva jeho, snad i drobná ta havěť, jejíž tisíciletou práci vznikly pevniny Martovy, dosud žije v mořích jeho a přebohaté rostlinstvo, jaké moře zemska v sobě hostí, má příbuzné své i v mořích Smrtonošových, kdežto květena pevnin našich honosí se jen nepatrnými tvary svými příbuzenstvem Martových? Kdož by to vše mohl prozpytovat!“ (Zora 1883, 7: 151–153).

I prozpytoval. Neznámý muž, který zaslal 3. března 1907 redakci spiritistického časopisu pro řešení záhad života i smrti Proč žijeme? (1907, 2: 39) sdělení, ve kterém podle H. Vaňka mimo jiné oznamuje: „Byl jsem na Marsu. Jsou tam lidé proti vám velmi pokročilí. Budovy staví se z průhledné

nazelenalé hmoty, podobné vašemu sklu. Květena jest velmi pestrá s převládající červenou barvou. [...] Lidstvo v pospolitém obcování jest důstojnější. Obličje jeví výraz vysoce oduševnělý a rozumný. Ženy jsou velice vnímavé“. O několik let dříve se docela vážně debatovalo, jakým jazykem se na Marsu mluví. Slovenské Národní noviny (1898) k tomu píše, že „Musia tam byť ľudia – len ako sa s nimi dorozumeť? Istá Francúzka toť nedávno spravila parížskej akademii legát 100.000 frankov tým cieľom, aby sa pátralo po spôsobe, ako sa dorozumeť s tými našimi susedmi!“ Jenže by asi napřed museli k nám, nebo my k nim. Jinak by to nešlo, jak Národní noviny v r. 1902 citují „chýrneho amerického astronoma G. W. Hougha“, jenž „rozhodne verí, že živé byt[no]sti bývajú aj na Merkure, aj na Venuši. Ale považuje za smiešne namýšľať si, že sa dakedy podarí utvoríť komunikáciu medzi nimi a nami. Táto nádej, a nech si na tom Tesla zakláda koľko chce, je len fantázia a je to celkom nemožné uskutočniť.“

O krok dále postoupily Vídeňské noviny z 1. ledna 1920 – citují jistého astronoma, který naopak uvádí: „Lidé na Marsu, jsou-li jací, mají už dokonce jméno a nazývají se Numol[v]é (pozor! nikoliv ‚Numové‘), jsou mnohem ubozejší tvorové než my, třeba by byli i chytřejší. Neboť Mars je studenější menší a od slunce vzdálenější než naše země. [...] Nemohou si dovolit otopu, nýbrž musejí, je-li jim zima, vlézt do vnitra své planety, do země“.

Toté prapodivná nebeská sběr!

Takto přisvědčil přítel sira Jamese Linona, když byli chvíli na sebe na Jupiteru mlčky a rozpačité pohlíželi a onen pravil: „Zvláštní tvorové!“ (Hlas od Loučné 1884, 27: 1). Nepochybně zvláštní; nebudou se nejspíš lidem podobat. Dr. V. Láska v Živě (1896, 2: 55–57) vyvozuje, že pokud jsou nebeská tělesa od centrálního různě vzdálena a jejich velikost je také různá, „... bude zevnějšek tamních obyvatelů as podobný našemu, jen přizpůsoben poměrům. Jest velice pravděpodobno, že jako jeden zákon ovládá hmotu, též i to, co životem jmenujeme, jednomu zákonu podléhá. Je-li tomu tak, pak jest existence tvorů člověku podobných na jiných tělesech nebeských nejen pravdě podobnou, nýbrž se stanoviska jednotného názoru světového i nutnou věcí“. Naopak Bedřich Jiříček se v pozoruhodném dílku Po stopách Boží prozřetelnosti (1909) k mimozemskému životu staví odmětávě: „Stojíme tedy v duchu na názoru podepřeném nezvratnými důvody, že země je kolébkou života v naší sluneční soustavě jedinou, a že žádná jiná oběžnice ani neměla ani nebude mít života. To je ovoce, jež nám podává nynější věda. To je vymoženost 20. století.“ A mimozemšťané? „To je jen básnické blouznění. Střízlivá úvaha však vede k jinému přesvědčení.“

Vynikající český biochemik prof. Josef V. Košťál prý na otázku, co máme udělat, když se setkáme s mimozemšťanem, odpovídal: „Upěct a sníst. Dřív, než to on udělá s námi.“ Inu tak, a pak si vyberte.

Práce vznikla v rámci Strategie AV21 Vesmír pro lidstvo.

Použitá literatura uvedena na webu Živy.